A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2010. május 20.*

A C-111/09. sz. ügyben,

az EK 68. cikk és az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Okresní soud v Chebu (Cseh Köztársaság) a Bírósághoz 2009. március 23-án érkezett, 2009. február 3-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group**

és

Michal Bilas

között folyamatban lévő eljárásban,

* Az eljárás nyelve: cseh.

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, C. Toader (előadó), K. Schiemann, P. Kūris és L. Bay Larsen bírák,

főtanácsnok: J. Mazák,
hivatalvezető: R. Grass,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében M. Lumma, meghatalmazotti minőségben,

– a szlovák kormány képviseletében B. Ricziová, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és M. Šimerdová, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) 24. és 26. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group (a továbbiakban: ČPP), a Cseh Köztársaságban székhellyel rendelkező biztosítótársaság és M. Bilas, szlovákiai lakóhelyű biztosításikötvény-jogosult között biztosításidíj-fizetés tárgyában folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

3 A biztosítási ügyekre vonatkozó joghatósági szabályokat a 44/2001 rendelet II. fejezetének a rendelet 8–14. cikkét magában foglaló 3. szakasza állapítja meg.

4 E rendelet 8. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Biztosítási ügyekben a joghatóságot e szakasz határozza meg a 4. cikk és az 5. cikk 5. pontjának sérelme nélkül."

5 Az említett rendelet 12. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A 11. cikk (3) bekezdésének sérelme nélkül a biztosító csak annak a tagállamnak a bíróságai előtt indíthat eljárást, ahol az alperes lakóhelye található, tekintet nélkül arra, hogy az alperes biztosítási kötvény jogosultja, biztosított vagy kedvezményezett."

6 Ugyanezen rendelet 13. cikke szerint:

„E szakasz rendelkezéseitől kizárólag olyan megállapodással lehet eltérni, amely:

1) a jogvita keletkezését követően jött létre; vagy

[…]”

7 A 44/2001 rendelet II. fejezetének 6. szakaszában található 22. cikk tartalmazza a „Kizárólagos joghatóság” szabályait.

8 E rendelet II. fejezetének a „Megállapodás joghatóságról” címet viselő 7. szakaszában található 24. cikke a következőket állapítja meg:

„E rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságtól eltekintve, valamely tagállamnak az a bírósága rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes megjelenik. E szabály nem alkalmazható, amennyiben az alperes a bíróság joghatósága hiányának kifogásolása céljából jelent meg a bíróságon, vagy amennyiben a 22. cikk alapján más bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik.”

9 A 44/2001 rendelet II. fejezetének „A joghatóság és az elfogadhatóság vizsgálata” címet viselő 8. szakasza tartalmazza a 25. és 26. cikket.

10 Az említett rendelet 25. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben valamely tagállam bíróságához olyan keresettel fordulnak, amelyre a 22. cikk alapján más tagállam bírósága kizárólagos joghatósággal rendelkezik, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát.”

11 Ugyanezen rendelet 26. cikkének (1) bekezdése a következőket állapítja meg:

„Amennyiben a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes ellen másik tagállam bíróságán indítanak peres eljárást, és az alperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, kivéve, ha e rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik.”

12 A 44/2001 rendeletnek az „Elismerés és végrehajtás” címet viselő II. fejezetének az „Elismerés” címet viselő 1. szakaszában található 35. cikke a következőképpen szól:

„(1) A határozat nem ismerhető el továbbá, amennyiben a II. fejezet 3., 4. és 6. szakaszának rendelkezéseivel ellentétes, illetve a 72. cikkben meghatározott esetben.

[...]

(3) Az (1) bekezdésre is figyelemmel a származási tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül. A közrendnek a 34. cikk 1. pontjában említett vizsgálata a joghatósággal kapcsolatos szabályokra nem alkalmazható."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

13 2008. április 14-én a kérdést előterjesztő bíróság előtt a ČPP eljárást indított M. Bilas ellen, a felek között 2002. május 30-án létrejött biztosítási szerződés alapján esedékes biztosítási díjként 1 755 CZK (cseh korona) és késedelmi kamatai megfizetésére kötelezés iránt.

14 Az Okresní soud v Chebu felhívta M. Bilast észrevételei előterjesztésére, ő pedig érdemben vitatta a ČPP állítását, és nem terjesztett elő az eljáró bíróság joghatóságának hiányára alapított kifogást.

15 Előzetes döntéshozatalra utaló határozatában az Okresní soud v Chebu rámutatott arra, hogy a 44/2001 rendelet szerint ilyen kifogás hiányában nem vizsgálhatja meg a joghatóságát, mivel a jogvita nem tartozik az e rendelet 25. és 26. cikkében foglalt esetek közé.

16 Ezenkívül rámutat arra, hogy ha érdemi határozatot hozna, anélkül hogy a joghatóságát megvizsgálná, a 44/2001 rendelet 35. cikkének (1) bekezdése értelmében a határozata nem lenne elismerhető. E rendelkezés alapján ugyanis nem ismerhető el valamely tagállamban az a határozat, amelyet nem az e rendelet II. fejezetének 3., 4. és 6. szakasza alapján joghatósággal rendelkező bíróság hozott. Márpedig az Okresní soud v

Chebu szerint mivel az e rendelet 12. cikkének (1) bekezdését megsértve indítottak előtte eljárást, a határozatát nem lehetne másik tagállamban elismerni.

17 A kérdést előterjesztő bíróság bizonytalan a tekintetben, hogy ez a következtetés helyes-e. Rámutat arra, hogy vagy lehetségesnek kell lennie számára, hogy joghatóságát a rendelet 26. cikkétől függetlenül vizsgálja, vagy hogy az ügyre vonatkozó joghatóságára annak ellenére is a 24. cikket alkalmazza, hogy a 8. cikk nem ad kifejezetten lehetőséget a 24. cikk alkalmazására.

18 Ezen észrevételekre figyelemmel az Okresní soud v Chebu felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal végett az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a […] 44/2001/EK tanácsi rendelet […] 26. cikkét, hogy az abban az esetben sem engedi meg a bíróság számára joghatóságának vizsgálatát, ha az alperes részt vesz az eljárásban, annak ellenére, hogy az ügyre [e] rendelet [II. fejezetének] 3. szakasza szerinti kötelező joghatóságra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, és a keresetet e szabályok megsértésével nyújtották be?

2) Pusztán az eljárásban való részvétele alapján megalapozhatja-e az alperes a bíróságnak a [44/2001] rendelet 24. cikke értelmében vett joghatóságát még abban az esetben is, ha az eljárásra egyébként [e] rendelet [II. fejezetének] 3. szakasza szerinti kötelező joghatóságra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, és a keresetet e szabályok megsértésével nyújtották be?

3) Ha a második kérdésre adott válasz nemleges, értelmezhető-e a [44/2001] rendelet 13. cikkének (1) bekezdése értelmében vett joghatóság kikötésére vonatkozó

megállapodásként az a tény, hogy az alperes egy olyan bíróság előtti eljárásban vesz részt, amelynek biztosítási jogviszonyt érintő kérdésben [e] rendelet szerint nincs joghatósága?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A második kérdésről

19 A kérdést előterjesztő bíróság második kérdése lényegében arra irányul, hogy úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 24. cikkét, hogy az eljáró bíróság abban az esetben is joghatósággal rendelkezik, ha a rendelet II. fejezetének 3. szakaszában foglalt szabályok be nem tartása mellett az alperes megjelenik előtte, és nem terjeszt elő a bíróság joghatóságának hiányára vonatkozó kifogást.

20 Ez a kérdés arra irányul, hogy az eljáró bíróság joghatóságát nem kifogásoló alperes megjelenése azokban a jogvitákban is a joghatóság hallgatólagos kiterjesztésének minősül-e, amelyekre a 44/2001 rendelet különös joghatósági szabályait, így a rendelet II. fejezetének 3. szakaszában foglalt, biztosítási ügyekre vonatkozó joghatósági szabályokat kell alkalmazni.

21 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikkének első mondata az alperes megjelenésén alapuló joghatósági szabályt ír elő minden olyan jogvitára, amelyben az eljáró bíróság joghatósága nem következik e rendelet egyéb rendelkezéseiből. Ezt a rendelkezést abban az esetben is alkalmazni kell, amikor a bíróság előtt az említett rendelet rendelkezéseit megsértve indítottak eljárást, és azt jelenti, hogy

az alperes megjelenése az eljáró bíróság joghatósága hallgatólagos elismerésének, és ezért a joghatósága kiterjesztésének tekinthető.

22 A 44/2001 rendelet 24. cikkének második mondata kivételeket fogalmaz meg ezen általános szabály alól. Úgy rendelkezik, hogy nem terjeszthető ki hallgatólagosan az eljáró bíróság joghatósága, ha az alperes a joghatóság hiányára vonatkozó kifogást terjeszt elő, kifejezve ezzel azt a szándékát, hogy nem fogadja el ennek a bíróságnak a joghatóságát, vagy ha olyan jogvitáról van szó, amelyre az említett rendelet 22. cikke kizárólagos joghatósági szabályt ír elő.

23 Ez a második mondat olyan normát tartalmaz, amely meghatározza az általános szabály hatályát. Következésképpen – ahogyan erre a cseh, a német és a szlovák kormány, valamint az Európai Bizottság is rámutatott – kivételnek kell tekinteni és megszorítóan kell értelmezni.

24 Ebből következően a 44/2001 rendelet 24. cikkének második mondatát nem lehet úgy értelmezni, hogy az alapján ki lehetne zárni az ugyanezen cikk első mondatában megfogalmazott általános szabály alkalmazását azokra a jogvitákra, amelyekre nem utal kifejezetten.

25 A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezménynek (HL 1972. L 299., 32. o.) a 44/2001 rendelet 24. cikkével lényegében megegyező 18. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis azokban az esetekben, amelyek nem szerepelnek kifejezetten az említett 18. cikk második mondatában foglalt kivételek között, a joghatóság hallgatólagos kiterjesztésére vonatkozó általános szabályt kell alkalmazni. A Bíróság olyan jogvitával kapcsolatban, amelyben a felek joghatóság kikötésére vonatkozó megállapodást kötöttek, azt mondta ki, hogy az említett egyezménynek sem általános felépítésével, sem célkitűzéseivel nem indokolható az a megállapítás, hogy a felek nem terjeszthetik elő jogvitájukat a megállapodásban kikötött bíróságon kívüli más bíróság előtt (lásd a 150/80. sz. Elefanten Schuh ügyben 1981. június 24-én hozott ítélet [EBHT 1981., 1671. o.] 10. pontját, valamint a 48/84. sz. Spitzley-ügyben 1985. március 7-én hozott ítélet [EBHT 1985., 787. o.] 24. és 25. pontját).

26 Ilyen feltételek mellett, mivel a 44/2001 rendelet II. fejezetének 3. szakaszában megállapított joghatósági szabályok nem kizárólagos joghatósági szabályok, az eljáró bíróságnak, amennyiben az említett szabályokat nem tartották be, meg kell állapítania a joghatóságát, ha az alperes megjelenik előtte, és nem terjeszt elő joghatóság hiányára vonatkozó kifogást.

27 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában az Okresní soud v Chebu azt kérdezi, hogy ha a 44/2001 rendelet 24. cikke alapján megállapítaná a joghatóságát, de a rendelet II. fejezetének 3. szakaszában foglalt szabályokat nem tartották be, akkor fennállna-e az a lehetőség, hogy határozatát az említett rendelet 35. cikkének (1) bekezdése alapján nem ismerik el.

28 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy az említett 35. cikk szerint az elismerés megtagadásának oka lehet a különös joghatósági szabályok – különösen a biztosítási ügyekre vonatkozó, a gyengébb félnek fokozott védelmet biztosítani kívánó joghatósági szabályok – megsértése.

29 Ez a rendelkezés olyan, joghatósággal nem rendelkező bíróság által hozott határozatok elismerésének megtagadására vonatkozik, amely ezeket a szabályokat megsértve járt el. Nem alkalmazható tehát arra a határozatra, amelyet joghatósággal rendelkező bíróság hozott. Különösen igaz ez arra az eljáró bíróságra – még ha nem is tartották be az említett különös szabályokat –, amely előtt az alperes megjelenik, és nem terjeszt elő joghatóság hiányára vonatkozó kifogást. Az ilyen bíróság ugyanis joghatósággal rendelkezik a 44/2001 rendelet 24. cikke alapján. Ennélfogva e rendelet 35. cikke nem akadálya az ezen bíróság által hozott határozat elismerésének.

30 Következésképpen, bár az ugyanezen rendelet II. fejezetének 3–5. szakaszával érintett területeken a joghatósági szabályok célja az, hogy a gyengébb félnek fokozott védelmet biztosítsanak (lásd e tekintetben a C-463/06. sz. FBTO Schadeverzekeringen ügyben 2007. december 13-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-11321. o.] 28. pontját), az ezekben a szakaszokban meghatározott joghatóság nem kényszeríthető rá erre a félre. Ha a bíróság előtti megjelenés mellett dönt, a 44/2001 rendelet lehetőséget ad neki

arra, hogy az említett szakaszokban meghatározott bíróságokon kívüli más bíróságon terjesszen elő érdemi védekezést.

31 A cseh és a szlovák kormány észrevételeiben hangsúlyozza, hogy olyan jogvitában, mint amilyenről az alapeljárásban szó van, csak akkor lehet az alperes megjelenését a joghatóság kiterjesztésének tekinteni, ha az alperes teljes mértékben tisztában lehet azzal, milyen következményekkel jár az érdemi védekezése. Az eljáró bíróságnak ezért a gyengébb fél védelme érdekében hivatalból kell vizsgálnia, hogy az alperes akaratnyilvánítása valóban tudatos és a bíróság joghatóságának megalapozására irányul.

32 Rá kell mutatni arra, hogy ilyen kötelezettséget csak úgy lehetne előírni, ha a 44/2001 rendelet erre vonatkozó kifejezett szabályt tartalmazna. Az eljáró bíróságnak az e rendelet II. fejezetének 3–5. szakaszából következő joghatósági szabályok céljára – a gyengébbnek minősülő félnek nyújtandó fokozott védelemre – tekintettel azonban továbbra is lehetősége van arra, hogy meggyőződjön arról, hogy az előtte beperelt alperes ezen feltételek mellett teljes mértékben tisztában van azzal, milyen következményekkel jár, ha beleegyezik a megjelenésbe.

33 A fentiekből következően a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az eljáró bíróságnak abban az esetben, ha nem tartják be a rendelet II. fejezetének 3. szakaszában foglalt szabályokat, meg kell állapítania a joghatóságát, ha az alperes megjelenik előtte, és nem terjeszt elő a bíróság joghatóságának hiányára vonatkozó kifogást, mivel az alperes megjelenése a joghatóság hallgatólagos kiterjesztésének minősül.

Az első és a harmadik kérdésről

34 A második kérdésre adott igenlő válaszra tekintettel a Bíróságnak nem szükséges megvizsgálnia a harmadik kérdést, mivel az csak arra az esetre vonatkozott, ha a második kérdésre adott válasz nemleges.

35 A 44/2001 rendelet 26. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozó első kérdéssel kapcsolatban elegendő azt megállapítani, hogy mivel a Bíróság által a második kérdésre adott válaszból az következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak a jelen ügyben e rendelet alapján meg kell állapítania a joghatóságát, egyáltalán nem releváns az említett rendelkezésnek a vizsgálata, amely megfogalmazása szerint csak akkor alkalmazandó, ha van olyan bíróság, amely e rendelet rendelkezései alapján nem rendelkezik joghatósággal.

A költségekről

36 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 24. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az eljáró bíróságnak abban az esetben, ha nem tartják be a rendelet II. fejezetének 3. szakaszában foglalt szabályokat, meg kell állapítania a joghatóságát, ha az alperes megjelenik előtte, és nem terjeszt elő a bíróság joghatóságának hiányára vonatkozó kifogást, mivel az alperes megjelenése a joghatóság hallgatólagos kiterjesztésének minősül.

Aláírások